

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ 220/2024

Η Ολομέλεια του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου, συνήλθε σε συνεδρίαση στον συνήθη γι' αυτό τόπο την 14.10.2024 και ώρα 11:00, προκειμένου να συζητήσει επί της κατωτέρω υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο, Ευύχιο Παλλήκαρη, Σπυρίδωνα Χρυσοφώτη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό και Ιωάννη Μιχελάκη. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Αντικείμενο της συζήτησης ήταν η ενδεχόμενη παραβίαση της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας από τον δημόσιο τηλεοπτικό σταθμό με τον διακριτικό τίτλο «EPT2», ιδιοκτησίας της εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ Α.Ε.», αναφορικά με διατάξεις περί: α) προστασίας ανηλίκων τηλεθεατών και β) αντιστοιχίας σήμανσης στο περιεχόμενο προγράμματος, στη διάρκεια επεισοδίου της ελληνικής σειράς με τον τίτλο «Έρωτας όπως έρημος» που μεταδόθηκε από τον ως άνω σταθμό στις 12.6.2021. Η υπόθεση εξετάζεται ύστερα από την με αριθμό πρωτοκόλλου ΕΣΡ 3488/14.6.2021 καταγγελία πολίτη.

Για τον έλεγχο σχηματίστηκε ο φάκελος με αριθμό 126/23.4.2024, ο οποίος ανατέθηκε στη διοικητική υπάλληλο Ειρήνη Κεραμήτσου και στην ειδική επιστήμονα - νομικό Ρέα Λαμπροπούλου. Η Διοικητική Υπάλληλος υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 709/ΕΣ/26.4.2024 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Στην συνέχεια, η Ειδική Επιστήμων υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 867/ΕΣ/28.5.2024 νομική της εισήγηση.

Η Πρόεδρος ανέγνωσε το με αριθμ. 5413/7.10.2024 ηλεκτρονικό μήνυμα, που απέστειλε ο πληρεξούσιος δικηγόρος της εγκαλουμένης εταιρείας Φώτης Καραγιαννόπουλος, με το οποίο υπέβαλε αίτημα αναβολής της συζήτησης της υπόθεσης επικαλούμενος απουσία του κατά την ημέρα της ακρόασης (14 Οκτωβρίου 2024) εκτός Αθηνών για εργασίες της EBU (European Broadcasting Union), και, σε

περίπτωση αδυναμίας ικανοποίησης του αιτήματος αναβολής, υπέβαλε επικουρικό αίτημα χορήγησης προθεσμίας υποβολής εγγράφου υπομνήματος ενός (1) μηνός. Η Ολομέλεια του ΕΣΡ απέρριψε ομοφώνως το αίτημα αναβολής διότι η υπόθεση του φακέλου είχε ήδη αναβληθεί προηγουμένως μια φορά (17.9.2024) με αίτημα αναφερόμενο στο πρόσωπο του ίδιου πληρεξουσίου δικηγόρου, δέχθηκε όμως το επικουρικό αίτημα αυτού για χορήγηση προθεσμίας υποβολής εγγράφου υπομνήματος και χορήγησε προθεσμία υποβολής υπομνήματος μέχρι 15.11.2024, ώρα 14:00, προχώρησε δε στη συζήτηση της υπόθεσης. Με εντολή της Ολομέλειας ενημερώθηκε ο πληρεξούσιος δικηγόρος της εγκαλουμένης εταιρείας Φώτης Καραγιαννόπουλος για το χρόνο υποβολής του υπομνήματος με την αποστολή του από 14.10.2024 ηλεκτρονικού μηνύματος της Γραμματείας Ολομέλειας του ΕΣΡ. Κατόπιν τούτου, η συζήτηση κηρύχθηκε περαιωμένη. Ο σταθμός κατέθεσε στη Γραμματεία το με αριθμό πρωτοκόλλου 6071/15.11.2024 υπόμνημα.

Την 26.11.2024 και ώρα 11.00 η Ολομέλεια συνήλθε σε διάσκεψη επί της υποθέσεως, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη και Γεώργιο Βλαβιανό (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»). Απόντα τα μέλη Ιωάννης Μιχελάκης και Σπυρίδωνας Χρυσοφώτης, οι οποίοι είχαν κληθεί νομίμως. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Ελένη Χατζηνικολάου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ, λόγω κωλύματος της διοικητικής υπαλλήλου Αναστασίας Μαραζίδου. Παρέστη επίσης και η ανωτέρω εισηγήτρια, η οποία ανέπτυξε το ζήτημα προφορικά και αποχώρησε. Η Ολομέλεια, αφού παρακολούθησε την επίμαχη ροή προγράμματος και μελέτησε το σύνολο των στοιχείων του φακέλου:

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. Νομικό μέρος

1. Το ΕΣΡ είναι η αρμόδια κατά το Σύνταγμα Ανεξάρτητη Αρχή (άρθρο 15 παρ. 2) για την άσκηση του άμεσου ελέγχου του κράτους επί της ραδιοφωνίας και της

τηλεοράσεως και την επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβάσεων. «Ο άμεσος έλεγχος του κράτους... έχει ως σκοπό... την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και νεότητας».

2. Κατά το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος: «Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του κράτους».

3. Στο άρθρο 2 παρ. 3 εδ. β' του Ν. 4173/2013 (που τροποποιήθηκε με το Ν. 4324/29.4.2015 που επανιδρύει την ΕΡΤ και ισχύει και για την ιδιωτική τηλεόραση κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 παρ. 1α του Ν. 2328/1995) ορίζεται ότι: «Οι οπτικοακουστικές υπηρεσίες που παρέχει η Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. πρέπει να ανταποκρίνονται στην ποιοτική στάθμη που επιβάλλουν η κοινωνική αποστολή και η πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας και να σέβονται ιδίως την αξία του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας».

4. Κατά το άρθρο 24 παρ. 1 εδ. δ' του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που έχει νομική ισχύ επί τη βάση της Συνθήκης της Λισαβόνας, άρ. 6 της ΣΕΕ): «Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού».

5. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του 1966 (Ν. 2462/1997) στο άρθρο 24 παρ. 1 αυτού ορίζει ότι «Κάθε παιδί, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, χρώματος, γένους, γλώσσας, θρησκείας, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, περιουσίας ή γέννησης, έχει δικαίωμα, έναντι της οικογένειάς του, της κοινωνίας και του κράτους στα μέτρα προστασίας που απαιτεί η θέση του ως ανηλίκου».

6. Ο Ν. 2101/1992, που κυρώνει τη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού¹ ορίζει στο άρθρο 3 παρ. 1: «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού». Στο άρθρο 17 του ανωτέρω

¹ Παιδί θεωρείται κάθε ανθρωπίνον μικρότερο των 18 ετών, εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία (άρ. 1 Ν. 2101/1992).

νόμου μνημονεύονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ορίζοντας στην περ. ε': «τα συμβαλλόμενα κράτη ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του...».

7. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του Ν. 4779/2021: «Οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων που ενδέχεται να είναι επιβλαβείς για τη σωματική, ψυχική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, παρέχονται κατά τρόπο που να διασφαλίζει ότι, υπό κανονικές συνθήκες, οι ανήλικοι δεν θα τις ακούν ούτε θα τις βλέπουν. Ενδεικτικά μέτρα αποτελούν, ιδίως, η σήμανση των προγραμμάτων, η επιλογή της ώρας μετάδοσής τους, η χρήση προσωπικών αριθμών αναγνώρισης (κωδικών PIN), τα μέσα εξακρίβωσης της ηλικίας ή άλλα τεχνικά μέτρα, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Το πλέον επιβλαβές περιεχόμενο, όπως είναι η αδικαιολόγητη βία και η πορνογραφία, υπόκειται στα αυστηρότερα μέτρα». Το άρθρο 9 παρ. 3 του ίδιου νόμου ορίζει: «Όλα τα προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των επαναλήψεων, εκτός των διαφημιστικών μηνυμάτων, των μηνυμάτων τηλεπώλησης και των δελτίων ειδήσεων, κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με τον βαθμό της δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενό τους στην προσωπικότητα και στη σωματική, ψυχική και ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων. Σε κάθε κατηγορία αντιστοιχεί ένα ειδικό οπτικό σύμβολο ή ηχητικό σήμα, το οποίο μεταδίδεται σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Επίσης, το ειδικό οπτικό σύμβολο αναγράφεται υποχρεωτικά δίπλα στον τίτλο των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε κάθε δημοσίευση ή καταχώριση των προγραμμάτων αυτών στα έντυπα και στους ηλεκτρονικούς οδηγούς προγραμμάτων (EPG) και μεταδίδεται σε όλη τη διάρκεια των μηνυμάτων για την ανακοίνωση του προγράμματος (τρέιλερ)». Κατά την παρ. 4 του ως άνω άρθρου: «Η υπ' αριθμ. 106/12.6.2019 απόφαση του Υφυπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης “Κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων” (Β' 2300) εξακολουθεί να ισχύει, εφαρμοζομένου του άρθρου 7 αυτής και για τις μη γραμμικές οπτικοακουστικές υπηρεσίες».

8. Ο Κανονισμός 2/1991 του Ε.Σ.Ρ.² περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων (ο οποίος, σύμφωνα με το πρακτικό συνεδριάσεως και γνωμοδότηση του Συμβουλίου Επικρατείας με αριθμό 49/2003, καταργείται μόνο κατά το μέρος που αφορά σε

² Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Κανονισμού 2/1991, οι κανόνες του κώδικα αυτού ισχύουν για τη δημόσια και την ιδιωτική ραδιοφωνία και τηλεόραση.

ειδησεογραφικές και ενημερωτικές εκπομπές, ενώ κατά το μέρος που αφορά στα λοιπά ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα διατηρείται σε ισχύ μέχρι την έκδοση του σχετικού κώδικα δεοντολογίας και ο οποίος -Κανονισμός 2/1991- εφαρμόζεται στην προκειμένη περίπτωση γιατί η εκπομπή-ελληνική σειρά- έφερε ψυχαγωγικό χαρακτήρα) στο άρθρο 9 παρ. 1 αυτού ορίζει: «Η προαγγελία και η παρουσίαση οποιασδήποτε μη ειδησεογραφικής εκπομπής πρέπει να σταθμίζει την αρνητική επιρροή που μπορεί η εκπομπή να ασκήσει στους ανήλικους αν προβληθεί σε χρόνο που συνηθίζουν να παρακολουθούν ανήλικοι». Κατά την παρ. 3 του αυτού άρθρου: «Οι εκπομπές δεν πρέπει να περιλαμβάνουν προγράμματα τα οποία ενδέχεται να βλάψουν σοβαρά τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων και ειδικότερα προγράμματα που περιέχουν πορνογραφικές σκηνές ή σκηνές άσκοπης βίας. Η διάταξη αυτή ισχύει και για προγράμματα που ενδέχεται να βλάψουν τη σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των ανηλίκων, εκτός αν εξασφαλίζεται με επιλογή της κατάλληλης ώρας εκπομπής ή με άλλα τεχνικής φύσεως μέσα ότι στην περιοχή μετάδοσής οι ανήλικοι δεν παρακολουθούν κατά κανόνα τις εκπομπές αυτές»³.

9. Η Υπουργική Απόφαση 106/12.6.2019 για την κατάταξη και σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων ορίζει στο άρθρο 1 εδ. α': «Όλα τα τηλεοπτικά προγράμματα εκτός των διαφημιστικών μηνυμάτων(τηλεοπτικών διαφημίσεων) και των μηνυμάτων τηλεπώλησης, όπως αυτά ορίζονται στις περ. θ' και ιβ' του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010 αντίστοιχα, κατατάσσονται σε πέντε (5) κατηγορίες, ανάλογα με το βαθμό δυσμενούς επίδρασης που μπορεί να έχει το περιεχόμενο τους στην προσωπικότητα και στην εν γένει σωματική, ηθική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των ανηλίκων (προσώπων ηλικίας έως 18 ετών)». Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 εδ. β' της ως άνω Υπουργικής Απόφασης: «Βασικό κριτήριο για την επιλογή της προσήκουσας σήμανσης αποτελεί η ύπαρξη αντιστοιχίας μεταξύ περιεχομένου προγράμματος και ώρας μετάδοσης του σε συνδυασμό με την πιθανή παρακολούθηση αυτού από ανήλικους».

10. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 της Υ.Α. 106/12.6.2019: «Σε κάθε κατηγορία κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων αντιστοιχεί το καθοριζόμενο με την παρούσα απόφαση οπτικό σύμβολο που συναρτάται με την ηλικία των τηλεθεατών.

³ Η ισχύς του Κανονισμού 2/1991 του Ε.Σ.Ρ. «περί ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων» επιβεβαιώνεται από διάφορες αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας (ενδεικτικά ΣτΕ 2129/2009, 568/2011, 570/2011, 4784/2012, 2900/2014, 1798/2015, 503/2016).

Το κάθε σύμβολο μεταδίδεται σε εμφανές σημείο της οθόνης, σε μέγεθος, ένταση και διάρκεια που καθιστά δυνατό τον εντοπισμό του από το μέσο τηλεθεατή». Η παρ. 2 του άρθρου 4 ορίζει: «Για την πληρέστερη προστασία των ανηλίκων τηλεθεατών προβλέπεται και ειδική λεκτική σήμανση προσδιορισμού του περιεχομένου των προγραμμάτων ανάλογα με τη βλάβη που αυτό μπορεί να προκαλέσει στους ανηλίκους (π.χ. σκηνές βίας, σεξουαλικές σκηνές, χρήσης ουσιών και σκηνές απρεπούς εκφοράς λόγου). Η λεκτική σήμανση εμφανίζεται κάτω από το οπτικό σύμβολο κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων».

Ακολουθούν πίνακες που επεξηγούν τα οπτικά σύμβολα και την ειδική λεκτική σήμανση περιεχομένου των προγραμμάτων:

Πίνακας I: όλες οι κατηγορίες κατάταξης των τηλεοπτικών προγραμμάτων έχουν χρώμα τετραγώνου πλαισίου μαύρο, κύκλου λευκό και χρώμα χαρακτήρων ή αριθμών μαύρο: 1^η κατηγορία (K), 2^η κατηγορία (8), 3^η κατηγορία (12), 4^η κατηγορία(16), 5^η κατηγορία (18).

Πίνακας II: Ούτω, η επεξήγηση του συμβόλου 8: κατάλληλο για άνω των 8 ετών. Η επεξήγηση του συμβόλου 12: κατάλληλο για άνω των 12 ετών.

Πίνακας III: διάρκεια του οπτικού συμβόλου σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Πίνακας V: Η επιτρεπόμενη ώρα μετάδοσης:

2^η) για τους ανήλικους άνω των 8 ετών είναι στην ευχέρεια του παρόχου υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, αρκεί να μη μεταδίδεται σε ζώνη παιδικού προγράμματος καθώς και τριάντα (30')λεπτά πριν και μετά τη ζώνη αυτή.

3^η) Η επιτρεπόμενη ώρα μετάδοσης για τους ανήλικους άνω των 12 ετών είναι μετά τις 21.00' έως τις 06.00'-Παρασκευή, Σάββατο, παραμονή αργιών και κατά τη διάρκεια των σχολικών διακοπών μετά τις 22.00'.

Πίνακας VIII: η ειδική λεκτική σήμανση προσδιορισμού του περιεχομένου των τηλεοπτικών προγραμμάτων αφορά ανήλικους άνω των 12 ετών (3^η κατηγορία).

11. Η Υπόδειξη 1/14.10.2014 του Ε.Σ.Ρ. στο σημ. Α' παρ. 1 αναφέρει ότι η σήμανση των προγραμμάτων πρέπει να συναρτάται άμεσα με το περιεχόμενο τους ώστε τα προγράμματα που μεταδίδονται σε ώρες που παρακολουθούν τηλεόραση ανήλικοι να μην ασκούν δυσμενή επίδραση στην πνευματική, ηθική ή σωματική τους ανάπτυξη.

12. Τέλος, κατά τα στοιχεία β' και ε' της παρ. 1 του άρθρου 4 του Ν. 2863/2000, το Ε.Σ.Ρ ελέγχει την τήρηση των όρων και προϋποθέσεων καθώς και των εν γένει κανόνων και αρχών που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική

νομοθεσία για τη νόμιμη, διαφανή και ποιοτική λειτουργία των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και επιβάλλει, σε περίπτωση παραβάσεων, τις από το άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 προβλεπόμενες διοικητικές κυρώσεις.

Από το συνδυασμό των ως άνω διατάξεων συνάγονται τα ακόλουθα:

α) Οι ανήλικοι τηλεθεατές, λόγω της μη αναπτυγμένης κρίσης τους, της συναισθηματικής ανωριμότητας τους και του ιδιαίτερα ευαίσθητου ψυχικού τους κόσμου, επηρεάζονται βαθιά, κατά κοινή πείρα, από τα μηνύματα και τις εικόνες που προβάλλονται από την τηλεόραση. Η επιρροή αυτή μπορεί μακροπρόθεσμα να μεταβάλει τους κανόνες και τις αξίες μιας κοινωνίας καθώς μεταβάλλεται ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτός ο κοινωνικός περίγυρος. Η τηλεόραση συνδημιουργεί τις καθημερινές συνθήκες της γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των ανηλίκων, καθώς αυτή προϋπάρχει στο περιβάλλον στο οποίο οι ανήλικοι αναπτύσσονται με αποτέλεσμα να συνδέονται μαζί της από νωρίς (ενδεικτικά αποφάσεις ΣτΕ που αφορούν προστασία ανηλίκων 147/2017, 3793/2015, 1668/2015, 1177/2015, 1259/2015, 388/2020, 1866/2021 κ.ά.). Οι διατάξεις που αφορούν στην προστασία της παιδικής ηλικίας είναι αναγκαστικού δικαίου (ΣτΕ 2572/2015), ο δε κίνδυνος προκλήσεως βλάβης στους ανηλίκους είναι δυνατόν να προκύπτει από το όλο περιεχόμενο μιας εκπομπής (ΣτΕ 495/2015, 3208/2014, 4407/2013). Κατά την ΣτΕ 124/2020 δεν χρήζει εξειδίκευσης η βλάβη της ηθικής ανάπτυξης των ανηλίκων.

Ενδεικτικά: «...Η τηλεόραση, όπως και τα άλλα ΜΜΕ, επηρεάζει μακροπρόθεσμα όχι μόνο τα άτομα αλλά και τον πολιτισμό, το πεδίο της γνώσης, τους κανόνες και τις αξίες της κοινωνίας, διότι προσφέρει μια σειρά από εικόνες, ιδέες και εκτιμήσεις με βάση τις οποίες τα μέλη του κοινού μπορούν να επιλέξουν και να διαμορφώσουν τις δικές τους στάσεις... Κοντολογίς τα ΜΜΕ μακροπρόθεσμα μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τους άλλους και τον κοινωνικό περίγυρο...»⁴. «...Τα μέσα επικοινωνίας εμπλέκονται στην ψυχική και την κοινωνική μας πραγματικότητα όχι μόνο εξαιτίας των περιεχομένων τους, δηλαδή εξαιτίας των στερεοτύπων που ανακυκλώνουν, της αποσπασματικής ή παραπλανητικής γνώσης που διαδίδουν αλλά

⁴ Στέλιος Παπαθανασόπουλος (Καθηγητής Επικοινωνίας και ΜΜΕ Πανεπιστημίου Αθηνών): «Το τέλος της παιδικής αθωότητας», ημερίδα της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας με θέμα «Παιδιά και ΜΜΕ: Οι ανήλικοι στον κόσμο της επικοινωνίας», Αθήνα 2008, σελ. 17 επόμ.

και ως αντικείμενα που σιωπηρά και σταδιακά μετατρέπονται σε προεκτάσεις του εαυτού μας...»⁵. «Η παιδική ηλικία θεωρήθηκε η περίοδος της αθωότητας και της απομόνωσης...Η τηλεόραση καταρρίπτει το μοντέλο της αθωότητας, καθώς απορρυθμίζει το προϋπάρχον σύστημα ελεγχόμενης πληροφορίας. Η τηλεόραση ...παρουσιάζει τις ίδιες πληροφορίες στα παιδιά και τους ενήλικες, δηλαδή σε όλες τις ηλικίες. Τα παιδιά μπορεί να μην καταλαβαίνουν οτιδήποτε βλέπουν στην τηλεόραση, αλλά στα μάτια τους απεικονίζονται πολλές πλευρές της ενήλικης ζωής που παλαιότερα(με τα βιβλία) δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν...Με άλλα λόγια τα παιδιά είναι αχόρταγοι τηλεθεατές των ενηλίκων κωμικών και κοινωνικών σειρών...Σε αντίθεση με τα βιβλία, η τηλεόραση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο αναζήτησης ενός τρόπου που πρέπει να ακολουθήσει κανείς για να μεγαλώσει τα παιδιά του... Ακόμα και τα λεγόμενα αθώα προγράμματα αποκαλύπτουν σημαντικά μυστικά στα παιδιά...Στην ουσία η τηλεόραση προσφέρει στα παιδιά τον κόσμο πριν προλάβουν να το κάνουν οι γονείς τους...».⁶

β) Η σήμανση των τηλεοπτικών προγραμμάτων, η οποία επιλέγεται από εσωτερική επιτροπή των παρόχων οπτικοακουστικών μέσων, οφείλει να βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το περιεχόμενο τους και την ώρα μετάδοσης τους ώστε να μειωθεί κατά το δυνατόν η δυσμενής επίδραση τους στην ηθική, πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των ανηλίκων τηλεθεατών. Η επιλογή της προσήκουσας σήμανσης από τους παρόχους είναι αναγκαία για την ενημέρωση των γονέων για το βλαπτικό ή μη περιεχόμενο των μεταδιδόμενων προγραμμάτων και την άσκηση του γονεϊκού ελέγχου ως μέρους της ευθύνης που εκείνοι φέρουν για την καταλληλότητα των παρακολουθούμενων από τους ανήλικους προγραμμάτων (ΣτΕ 1815/2014). Κατά την ΣτΕ 4238/2015 υπάρχει απόλυτη υποχρέωση σήμανσης των προγραμμάτων καθώς αυτή απαιτείται σε κάθε περίπτωση για την άσκηση του γονικού ελέγχου. Κατά την ΣτΕ 2016/2017 «η μετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων τα οποία ενδέχεται να έχουν δυσμενή επίδραση στην προσωπικότητα και στην εν γένει ηθική και πνευματική ανάπτυξη των ανηλίκων είναι επιτρεπτή εφόσον, όχι μόνο προβάλλονται κατά τις καθοριζόμενες στις διατάξεις της εν λόγω Υ.Α. ώρες, αλλά φέρουν και την προσήκουσα, κατά τις ίδιες διατάξεις, σήμανση(ΣτΕ 619/2010, 3412/2011, 3011/2012, 363/2015)».

⁵ Μπετίνα Ντάβου(Καθηγήτρια Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών): «Συζητώντας για το παιδί και την τηλεόραση», ημερίδα της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας με θέμα «Παιδιά και ΜΜΕ: Οι ανήλικοι στον κόσμο της επικοινωνίας», Αθήνα 2008, σελ. 23 επόμ.

⁶ Στέλιος Παπαθανασόπουλος: ο.π., σελ. 19 επόμ.

II. Πραγματικό μέρος

Από τα έγγραφα του φακέλου, την παρακολούθηση της επίμαχης ροής προγράμματος και τους ισχυρισμούς της εγκαλούμενης (προβληθέντες προφορικά και εγγράφως), προκύπτουν τα εξής:

Το επεισόδιο της ελληνικής σειράς με τίτλο «Έρωτας όπως έρημος» μεταδόθηκε από την EPT2 στις 12.6.2021 (ημέρα Σάββατο), ώρα 15.46' φέροντας σήμανση 2^{ης} κατηγορίας (κατάλληλο για άνω των 8 ετών).

Η σειρά «Έρωτας όπως έρημος» έχει ως θέμα τον έρωτα και το γάμο του καταξιωμένου και εύπορου δικηγόρου Αλέκου Καίσαρη με την κατά πολύ νεότερη του Λήδα. Ο Αλέκος ήταν παντρεμένος με την Ευδοξία και είχαν αποκτήσει τρία παιδιά: την Ελπίδα, τον Φίλιππο και τον Κωστάκη. Η Ελπίδα αρνείται να αποδεχθεί τη νέα σύζυγο του πατέρα της, ενώ ο Φίλιππος που σπουδάζει μουσική στη Βενετία δείχνει συμπάθεια προς τη Λήδα. Όταν γνωρίζονται η Λήδα με τον Φίλιππο, αναπτύσσεται ένα δυνατό αίσθημα μεταξύ τους που προσπαθούν να καταπολεμήσουν χωρίς επιτυχία. Η Λήδα εξακολουθεί να αγαπά τον σύζυγο της, αλλά νιώθει ερωτική έλξη για τον προγονό της.

Στην έναρξη του συγκεκριμένου επεισοδίου της 12.6.2021 διαδραματίζεται μια σκηνή έντασης μεταξύ Αλέκου, Φίλιππου και Λήδας. Ο Φίλιππος φεύγει. Ο Αλέκος διαισθάνεται ότι η Λήδα έχει αλλάξει αισθήματα απέναντί του. Όταν εκείνη ξαπλώνει, ο Αλέκος την πλησιάζει ζητώντας της να μιλήσουν. Εκείνη απαντά θυμωμένα ότι δεν θέλει να μιλήσουν. Ο Αλέκος τη χαϊδεύει, εκείνη τον απωθεί, αλλά ο Αλέκος συνεχίζει να τη φιλά. Το ζευγάρι αγκαλιάζεται και φιλιέται (κοντινό πλάνο). Σε επόμενο πλάνο ο Αλέκος και η Λήδα είναι σκεπασμένοι με σεντόνι και φιλιούνται: συνάγεται ότι κάνουν έρωτα καθώς φαίνεται η πλάτη του Αλέκου και το πόδι της Λήδας. Ακολούθως προβάλλεται σκηνή όπου φαίνεται η γυμνή πλάτη της Λήδας που βρίσκεται επάνω στον κορμό του Αλέκου: συνάγεται ότι κάνουν έρωτα μισοσκεπασμένοι με σεντόνι.

Οι ερωτικές σκηνές φέρουσες σεξουαλικό χαρακτήρα δεν έχουν μεν μεγάλη διάρκεια, έχουν όμως ένταση και πάθος. Εναλλάσσονται δε με σκηνές στις οποίες φαίνεται ο Φίλιππος που ταξιδεύει οδικώς (μετά από απαίτηση του πατέρα του να επιστρέψει στη Βενετία και να συνεχίσει τις σπουδές του) και είναι θλιμμένος.

Στις 16.16΄ προβάλλεται -ως ανάμνηση-σύντομη ερωτική σκηνή μεταξύ του Φίλιππου και της Λήδας. Οι δύο νέοι είναι όρθιοι και φιλιούνται. Μετά εκείνος ακουμπά το χέρι του στο παντελόνι της Λήδας κατεβάζοντας το φερμουάρ.

Το επεισόδιο τελειώνει μετά τις 17.00΄.

Περαιτέρω, από την παρακολούθηση και καταγραφή των πραγματικών περιστατικών προκύπτουν εν κατακλείδι τα ακόλουθα:

Στο επεισόδιο της σειράς «Ερωτας όπως έρημος» που μεταδόθηκε στις 12.6.2021 σε χρόνο απογευματινό από τον δημόσιο σταθμό EPT2 προβλήθηκαν σκηνές σεξουαλικού χαρακτήρα που δεν είχαν μεν μεγάλη διάρκεια, είχαν όμως ένταση και πάθος. Παρόλο που το κεντρικό θέμα της σειράς αφορά το ερωτικό πάθος ενός μεγαλύτερου σε ηλικία άνδρα (Αλέκου) για μια πολύ νεότερη του γυναίκα(Λήδα) και το βαθύ ερωτικό αίσθημα που αναπτύσσεται μεταξύ της μητριάς (Λήδας) και του προγονού της (Φίλιππου)⁷ και παρόλο που οι σκηνές ενδεχομένως αποτελούσαν αναγκαίο συστατικό μέρος της δραματουργικής πλοκής της σειράς, αυτές δεν ήταν κατάλληλες για ανήλικο κοινό ηλικίας τουλάχιστον 8 ετών καθώς θα μπορούσαν να βλάψουν σοβαρά την πνευματική και ηθική ανάπτυξη του λόγω της έντασης και του περιεχομένου των ερωτικών-σεξουαλικών σκηνών αλλά και του χρόνου μετάδοσης του επεισοδίου της σειράς (απογευματινός-ημέρα Σάββατο). Επομένως η σήμανση 2^{ης} κατηγορίας (κατάλληλο για άνω των 8 ετών) που έφερε η σειρά δεν ήταν κατάλληλη για το περιεχόμενο της και έπρεπε να είναι αυστηρότερη ώστε να μεταδοθεί τον κατάλληλο βραδινό χρόνο.

III. Υπαγωγή

Ενόψει των ανωτέρω, η Ολομέλεια αποφασίζει ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις περί: α) προστασίας ανηλικών τηλεθεατών (λόγω προβολής σκηνών σεξουαλικού χαρακτήρα) και β) αντιστοιχίας σήμανσης στο περιεχόμενο προγράμματος, και πρέπει να της επιβληθεί διοικητική κύρωση και δη εκείνη του προστίμου.

⁷ Η σχέση Λήδας και Φίλιππου παραπέμπει στην αρχαία τραγωδία του Ευριπίδη «Ιππόλυτος» σύμφωνα με την οποία η Φαίδρα, σύζυγος του βασιλιά Θησέα ερωτεύτηκε τον γιο του Θησέα, τον Ιππόλυτο (γιο της Ιππολύτης). Όταν ο Ιππόλυτος την αποκρούει, εκείνη αυτοκτονεί. Ο Ιππόλυτος σκοτώνεται όταν τον διώχνει ο πατέρας του από τη χώρα.

Με βάση δε τη βαρύτητα της παραβάσεως, το κοινώς γνωστό μερίδιο τηλεθεάσεως του συγκεκριμένου τηλεοπτικού σταθμού (όπως προκύπτει από τα τηρούμενα στο ΕΣΡ στοιχεία), το δημόσιο χαρακτήρα του και την εθνική εμβέλεια του, κρίνεται ομοφώνως ότι το επιβλητέο πρόστιμο είναι εκείνο των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ λόγω βλάβης της ηθικής και πνευματικής ανάπτυξης των ανηλίκων τηλεθεατών και της μη αντιστοιχίας της σήμανσης στο περιεχόμενο του προγράμματος.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ**

Δέχεται ομοφώνως ότι η εγκαλουμένη παραβίασε τη ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία περί προστασίας της ηθικής και πνευματικής ανάπτυξης των ανηλίκων τηλεθεατών και αντιστοιχίας σήμανσης στο περιεχόμενο του υπό έλεγχο προγράμματος, κατά τα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Επιβάλλει στην εγκαλουμένη εταιρεία με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΕΡΤ Α.Ε.)», ιδιοκτήτρια του τηλεοπτικού σταθμού ΕΡΤ 2 τη διοικητική κύρωση του προστίμου των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ για την παραβίαση των ως άνω διατάξεων.

Κατά το άρθρο 4 παρ. 1 στ. ε' του Νόμου 2863/2000, το ΕΣΡ επιβάλλει στους δημόσιους φορείς διοικητικές κυρώσεις και παραπέμπει στο άρθρο 4 παρ. 1 του Ν. 2328/1995.

Κατά το άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 2328/1995, όπως έχει μετά την δια του άρθρου 23 παρ. 5 εδ. β' του Ν. 3166/2003 αντικατάστασή του, η παρούσα απόφαση κατά την προαναφερόμενη κύρωση, είναι εκτελεστή κατά της εταιρείας ΕΡΤ Α.Ε. που εδρεύει στην Αγία Παρασκευή, επί της οδού Λεωφόρος Μεσογείων 136 και Κατεχάκη, με ΑΦΜ 997476074, Δ.Ο.Υ. ΦΑΕ ΑΘΗΝΩΝ.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 26^η Νοεμβρίου 2024 και δημοσιεύτηκε την 10^η Απριλίου 2025.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ε.Σ.Ρ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΥΤΕΡΙΠΗ ΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ – ΔΡΙΛΙΑ

ΕΛΕΝΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ